

תולדות האמנות / עמירה פדן

עיתון "השתקפות" של מוסד הרי אפרים [1982]

מה זה תולדות האמנות? היסטוריה? האם אמנות זה משהו שאפשר ללמד? איך ללמד, הרי את היצירות המקוריות אין אפשרות לראות?! מה זה בכלל חשוב, בוודאי שאין זה שייך לחיים ולדאגות שלנו, עוד משהו שנאלץ ללמוד?!

בהפרדה שבין קודש לחול, שייכת האמנות, לדעתי, לתחום הקודש. האמנות היא משהו שמעבר לאוסף של עובדות וחומרים, זוהי הוויה גשמית – רוחנית, החורגת מהשגרה. ככזאת אני מנסה להציגה.

אמנות מתקיימת במרחב של חרות, לפחות בתקופתנו. חופש הטבע של האדם הוא תנאי ליצירה. אותה אמת תופסת לגבי הצופה העומד מול היצירה. אסור לגזול ממנו את החרות להכיר ולגלות את היצירה בדרכו. על השאלות שמעוררת היצירה להישאר פתוחות (על כל שאלה אפשריות תשובות אחדות, ולא תמיד ישנו מענה). כל אחד חי את היצירה בקצב של עצמו. אין נוסחאות, אין קביעות. אמנות זהו שדה פתוח, מרחב חופשי לשפע הנחות, המצאות, אפשרויות.

מה חלקי בעניין?

א. להביא לידיעתכם את תופעת האמנות, בשני מסלולים מקבילים:

הראשון – צמוד לתקופה היסטורית מסוימת, כגילוי האמנות בתקופת האימפריה הרומית. השני – מטפל בתופעות פנים-אמנותיות: ציור, פיסול, ארכיטקטורה, אמנות זעירה.

ב. החומר מוגש בשילוב אמצעים: שקופיות, טייפ, פטיפון, מסרטה, וידאו, הרצאה ואופני הפעלה שונים של המשתתפים: עיון בספרי אמנות, סיור בתערוכה, משחקי אמנות, שיחה, עבודה עצמית והגשת חומר של תלמיד מסוים לכיתה.

כל האמצעים הנ"ל משרתים את העיקרון שהאמנות הפלסטית-ויזואלית היא חלק ממכלול תרבותי וכך עליה להיות מובנית: בהקשר לשירה, ספרות, מוזיקה, פילוסופיה ובעזרת דוקומנטים היסטוריים. האובייקט האמנותי הוא מוצר ממשי בעל מידות ונסיבות מדויקות.

ג. לכל אורך המפגש עם התופעה האמנותית, נשמר העיקרון של אי שבירת ההתייחסות החווייתית אליו. נראה לי שאין שום אפשרות להתייחס אחרת ליצירה אמיתית.

מה נעשה עד כה בחברת הנעורים "הרי-אפרים"?

א. התחלנו בריכוז חומר, שחלקו נאסף בקיבוצים. מעין השופט ודליה ההיענות הייתה מדהימה! החומר עדיין זורם, אנו אוספים חומר ממקורות נוספים וכן רוכשים.

ב. התחלתי להגיש במסגרות שונות תוכניות על אמנות. אני רואה בדרך ההגשה שלי "הוראה מתהווה", כלומר, העניין מתפתח וצומח בהתאם לאמצעי ההגשה ולהיזון החוזר של המשתתפים. ללא ספק זוהי שנת הרצה שדורשת סבלנות ולימוד לקחים.

ג. מתחילת שנת הלימודים הצגנו, ונמשיך לתלות בבית-העיון, מדי חודש, תערוכה מושאלת ממוזיאון תל אביב. עד כה הוצגו: ברויגל, הנשים של פיקאסו, האימפרסיוניסטים, שאגאל. היצירות מלוות בהסברים כתובים.

ד. חבר'ה שבחרים לכתוב עבודה אישית בשטח האמנות מקבלים הדרכה. כרגע נכתבות עבודות על סוריאליזם, פיסול, הדיוקן העצמי של האמן.

לסיום, אני רואה את העיסוק באמנות כזכות, כעלייה משגרת החיים, יצירת האמנות יכולה להתקבל באווירה של חופש, סקרנות ופתיחות. אני מקרבת אותכם אל השדה והוא, אם תחפצו, יהיה גם שלכם.

*****

על הוראת האמנות / עמירה פדן

ידיעות עין השופט מס' 6 - 23.12.1983

לשאלתנו במה עמירה עוסקת היא מתארת את כל היקף פעילותה במוסד החינוכי ובחוץ. לשאלה "למה זה טוב?" עמירה משיבה: "יצירת האמנות קיימת בנו כאינסטינקט. היא אופן של עיצוב הבעתי שאינו דורש שום הנמקה או אידיאולוגיה. התופעה הנקראת "אמנות" (במקרה הנדון, אמנות פלסטית) הינה אחד הגילויים המפעימים של רוח האדם וככזאת חבל להחמיצה.

~ ספרי על הוראת האמנות במוסד החינוכי

זו שנה שלישית שאני מלמדת את תולדות האמנות, בשני מסלולים:
א. הוראה שיטתית של תולדות האמנות בציביליזציה המערבית
ב. העשרה - תוכניות שונות המתייחסות לאמנות הפלסטית, לענפיה.
השנה, תחת חסותי, שתי מגמות בחירה לגוף הבוגר, וכן אני מגישה תוכנית לכיתות כליווי לנושא היסטורי כגון: אמנות יוון הקלאסית, אמנות הבארוק וכיו"ב.

בתחילת עבודתי לימדתי גם את הכיתות הגבוהות בביה"ס המקצועי, תוכניות העשרה הכוללות נושאים שונים באמנות. אמצעי ההוראה שעומדים לרשותי מגוונים: אלבומים, פלקטים, פנס קסם, מקרן שקופיות, וידאו, מכונת קולנוע ורשם קול.
קיים במוסד מרכז מסודר ומתפתח להוראה אור-קולית (תמר שפירא מרכזת אותו). כמו כן, הוחלט לבנות, בצמוד לספריה, כיתת אמנות.

תפיסת היסוד שלי לגבי הגשת החומר היא שימוש ב MULTI MEDIA (אמצעי המחשה שונים, בלעז). לדוגמא: להוראת אמנות ימי הביניים אני משתמשת במפות גאוגרפיות. במסמכים היסטוריים, באוספי בלדות וסיפורים, בתערוכה של רפרודוקציות, בשקופיות, בסרטי וידאו, והיכן שניתן משלבת גם מוסיקה.

לאחרונה הגשנו, עודד אסף, המורה למוסיקה ואני, תוכניות משולבות על הבארוק ועל מוטיב המלחמה בזמננו.

~ מהי תגובת התלמידים?

בדרך כלל ההיזון החוזר הוא חיובי, הן מצד כיתות המקבלות תוכנית בליווי לנושא היסטורי והן מצד משתתפי המגמות, שבחרו במגמת תולדות האמנות.

~ למה צריך ללמד, תולדות האמנות, מה זה נותן?

א. בקיאות או השכלה כללית ע"י הפגשת הלומדים עם יצירות אמנות מפורסמות.
ב. הבנת יתר על תקופה, דרך המוצג האמנותי. פרוטומה (אנדרטת חזה) של קיסר רומי נותנת

אינפורמציה מדויקת על אפיוניה העיקריים של האימפריה הרומית. השוואה בין ראש פסל יוני קלאסי בין פרוטומה של קיסר רומי, נותנת מושג תמציתי על השוני והדמיון בין תרבות יוון הקלאסית לבין תרבות הקיסרות הרומית.

ג. הרחבת הדעת והנאה. התמצאות בעולם האמנות מעשירה את עולמו של המתעניין, הוא מתחיל לקרוא את ה"סינית" של מבנים ארכיטקטוניים בסביבתו למשל, או של שרידים ארכיאולוגים או חומר בגלריות ובמוזיאונים.

~ האם האמנות שייכת לנו, כיהודים, האם אפשר לחנך עליה, כאן?

אחד התחומים אותו אני משתדלת לטפח, הוא האמנות היהודית. אמנם אוצרנו דל אך ראוי להכרה. קודם שמכירים מבני כנסיות, אני מפגישה את הלומדים עם מבנים של בתי כנסת מהמאות הראשונות לספירה בארץ ישראל ומתקופות מאוחרות.

בכוונתי לפתח תוכניות גם על מוטיבים יהודים שמופיעים בין ביהדות הממוסדת ובין בפולקלור. ישנה גם סוגיה קצרה אך אותנטית, של אמנות ישראלית, אף נושא זה זוכה לטיפול.

~ האם מבקרים במוזיאונים?

מבחינה תקציבית קשה לאפשר ביקורים מאורגנים במוזיאונים, לכן זה אירוע חד-שנתי שמשתתפות בו כל המגמות לאמנות, (סדנאות ותיאוריה). אישית אני ממליצה לבקר בכל הזדמנות פרטית, בגלריות ובתצוגות אמנות.

~ מה קורה בברית התנועה הקיבוצית?

פנתה אלי ורדה מלכין, חברת עין-דור, אשר ריכזה את הוראת האמנות בקיבוצים בשש השנים האחרונות, שאחליף אותה. נעניתי לבקשה. מתחילת שנה זו אני מרכזת את הוראת האמנות בתנועות הקיבוציות. אני מסונפת למחלקת החינוך של ברית התנועה. תפקיד זה אני ממלאה יום עד יומיים בשבוע. התפקיד כולל:

א. ארגון השתלמויות - עד כה ארגנתי יום עיון בבית התפוצות: "השפעת המיסטיקה היהודית על מוטיבים עיטוריים בבתי כנסת מכל התקופות". וכן יום עיון בנושא "מגזרות נייר יהודיות" - שילוב של תיאוריה וסדנה מעשית.

ב. ריכוז חומרי אמנות להשאלה - סדרות של שקופיות וחומר עיוני, וכן כתובות להשגת חומר.

ג. כתובת לפניות שונות בתחום הוראת האמנות בקיבוצים

~ בשביל מה זה טוב? למה בכלל צריך ללמד את תולדות האמנות?

לימוד תולדות האמנות נראה כלוקסוס מסוים בעולם התכליתי שלנו. אך אין זה כך. קיים צורך הולך וגובר של החברה לעסוק באמנות ולהכירה יותר. אמצעי התקשורת המשוכללים נותנים לכך דחיפה משמעותית. גם עניין התיירות, שהפך היום לנורמה מקובלת בקיבוצים, מעודד התעניינות יתר.

~ האם יש לאמנות תפקיד? האמנם היא כה חשובה?

חלק ניכר מתוצרי האמנות בתקופות היסטוריות שונות, וכן בזמננו, הם אקט של מעורבות חזקה במתרחש. ניסיון להשתלט על השקפת עולמם של הבריות ע"י גורם כלשהו, או הבעת דעה חופשית ואמיצה של אזרח-אמן על האופן שבו על החברה לנהוג. (דוגמת האקספרסיוניזם הגרמני או אצלנו – יגאל תומרקין). אולם אין תפקיד זה, שלעיתים מוטל על האמנות, מעורבות והשפעה על החברה – נחוץ לצידוקה.

*****

דברי פיוט לסיום החוג לאומנות / עמירה פדן

25.6.1993

עכשיו אפשר להתרווח ב"מולן דה לה גאלט" לצד הבורגנים של רנואר ולפתור תשבצים של מונדיאן....

להצטרף לרוקדים, בנעלי בלט של דגה או לרקוע יחפות ושחומות על קו הגבעה והרקיע ששירבט מטיס....

אולי לבקר את חדרו של ואן גוך בארל ו"בבית הקפה הלילי" ו לחוש בחלחלה בהתנגשות הצורמת של הצבעים המשלימים.

בסופות המתאבכות של טרנר, במישברים שטיבעו את ה"מדוזה" בסריסים ובנשים שעילף דלקרוא וב"סטורנוס הזולל את ילדיו" של פרנצ'סקו גויה, על רקע פס קול זעקות השבר של בוני הפירמידות, צלובי הטריפטיכונים, מעוותי אל גרקו, מונק ובייקון.

נוכל לצאת להרגע (תוך נגיסה באגס מרובע) לנופי הפטסטוראליה של הוונציאנים והאנגלים, ולשקוע בשדה הפרגים של מונה, בחלום סוריאליסטי מהנה.

בפנים בית הולנד, נלגום חלב קר של ורמיר. לשווא ננסה לרדת לסוף דעתו של דיוקן רמברנטי, נסיט וילונות יין-קטיפה אדומים של רובנס ולתרועת חוצרות חגיגית. נחזה במיכאלאנג'לו בורא "סיפורי בראשית", בפטיש ובאיזמל חוצב נשמת חירות נצחית ל"דוד"!

מימין, תחייך אלינו בתבונה ערמומית הפרוטמה של וולטר ומשמאל – תמריא ה"מאיאסטרה"!

ננחת ב"עיר הלבנה" של קרוון, ונגלוש בעקבות "מלך הרועים" תל אביבה, שם הפסל של תומרקין ירכוס מכנסיו וילבש עניבה כאדם מן הישוב.

נטפס לגג של זריצקי ובין בדיו נעלה לירושלים, הישר להתממשות השלום בתוך ויטראז' צבעי האור של זכוכיות ארדן.

אקוורל הפרחים של טיכו יברך את סיום המסע, רגיש ועניו, יאחל לכן אושר ודרך צלחה!

בידידות עמירה

*****

מתוך חוברת שעמירה קיבלה מילדי כתיב' בבי"ס "אורנים" ביקנעם, אותם לימדה שיעורי אומנות, בהתנדבות.

"חייב אדם לעשות כל מה שבידו כדי לחיות בהתאם ליסוד המעולה שבו." (אריסטו)

16 יוני 2013
ח' תמוז תשע"ג

לכבוד

א/א יורה ספן

מתנדבת יקרה

אנו תלמידי בית ספר "אורנים" וצוות המורים מודים לך על התנדבותך בבית ספרינו.

במהלך השנה תרמת מזמנך מתוך רצון להקדיש זמן, להועיל ולקדם את התלמידים.

את מהווה מודל לחיקוי ויוצרת רובד נוסף של ערכים בבית הספר.

במהלך ההתנדבות ההיכרות שלך עם התלמידים הפכה אישית וחמה. את פועלת מתוך סבלנות, אמפטיה והקשבה לצורכי התלמידים.

אנו מוקירים את תרומתך הרבה לבית הספר.

מאחלים לך בריאות וכל טוב.

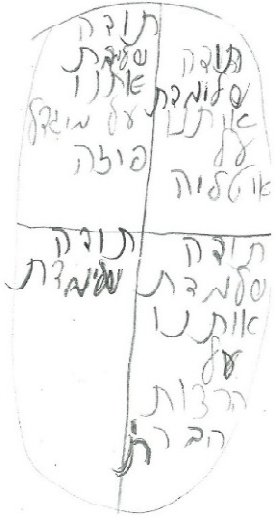
בהערכה רבה

בית חינוך "אורנים"

עצמיה

תורה שמרמת עט ציור דברויס שונים
 תורה שמרמת עט ציוריס שונים/פסלים
 בעולם.

נהנתו בסולורויס
 תורה שמרמת אותנו
 תורה שמרמת ביוסף בארבות שונות
 והכרנו אולוריס שונים.
 פסל החירות
 חומס

עצמיה

תורה שמרמת אותנו
 על הספיקים
 משל כולה
 משל אינם
 חומס סין
 וכסל בליות
 נהנתו בפיאויים
 שלק מאור
 מהי אסל

שְׂמֵחִים

אהבתי את הילדים
 ואת כל החברים שלי
 ואת כל החברים שלי
 ואת כל החברים שלי

ב- 2017

